

այնորիկ շեջանել արագ ոչ մարթելով, այլ բազում ունէր զաւրութիւն ի ճշմարտութեանցն: Այսուհետեւ յուզեալք գային առ նա, ոմանք առ փրկական վարդապետիլ, եւ ոմանք յայտոց փարատիլ, եւ որք անյատուկ ցաւս ունէին, եւ թէ այլ չար իւրք ըմբռնեալք էին. եւ քարոզէր զճշմարտութեան բանն բացայայտելով եւ ընդանցուցանէր Բրիտոսի զորս մատչէին պատրաստապոյնս. եւ փարատէր ի չարեացն արագապէս:

ամենայն քաղաքս զմասնէ համբաւ (ἀύχος) հարկանէր, որ զի շէր վայրապար եւ դատարիկ, նմին իրի արագ շեջանել շէր հնար, այլ ի ճշմարտութենէն բազում գորութիւն ունէր:

28. Յ. այսինքն զորս ախտ ինչ ունէր կամ այլով չար իւրք ըմբռնեալ էին, քանզի յուսուցանել զբանն ճշմարտութեան արժանաւորագոյն էր, եւ պատրաստագոյն յրտանեցուցանել Բրիտոսի զայնոսիկ, որք մատչէին. եւ արագագոյն ի փարատել զարիս:

(Ըրբոնեմէն):

Լ Ե Զ Ո Ւ Ա Ր Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Հ Ո Յ Լ Ե Զ Ո Ւ Ռ Ի Ո Ր Գ Լ Ո Վ Գ Ի Ր Ի Թ Ի Ի Ն Ը

« Լանդէս Ամսօրեայի » Ապրիլ Թուին մէջ մտադիր ըրած էինք ընթերցողները՝ « Արօք » անուամբ հրատարակուած ամսագրի վրայ, եւ ջանացինք ամենաբուն բարերով խորտակել նորո խոփը: Բայց չաշողեցանք: Երկրորդ Թին ալ հրատարակելու, միեւնոյն այլանդակ ու ապիկար ուղղագրութեամբ: Սակայն ապահով ենք, որ վերջ ի վերջոյ մեր խօսքերը պիտի գանեն արձագանք եւ կամաց կամաց պիտի խոտորին շատերն այս մուր ճամբէն, քանի որ դեռ առաջին քայլերն առնուած են: Ա՛ռ զենք այս անգամ երկու կէտ նկատողութեան առնուլ. նախ, այս նոր ուղղագրութեան մէջ գործածուած մեծ օտարաբաններ յերեւեալ հասնել. եւ երկրորդ, ամենէն դիւրին ուղղագրական կանոններու տեղ՝ ամենագծուարին օրէնքներ ստեղծելով՝ հայերէնը խաթարողներու աշքը բանալ: —

Առաջին կէտին մէջ շնորհ, փութանք ըսելու որ երբ լեզուի մը գիտակցութիւնը կը կորսուի, սունկի պէս կը բուսնին նորանոր տեսութիւններ, որոնց պաշտպանները միշտ բարեմիտ ուղղութեամբ կը ջանան՝ իրենց գիտացածին ու շփոցածին տարապայման մեկութիւններ տալ: Ընդունենք են ասանք խոտորանկի՝ ուղիղ ճամբէն, այն ճամբէն որ դարերով կորած անցած է լեզուն՝ առանց այս երեւակայեալ զժուարութեանց բախելու: Լեզուներուն մէջ փոփոխութիւններ՝ բնութիւնը միայն կրնայ ներմուծել, եւ բնութիւնը հանդարտ ու հաշի կերպով՝ առանց գահաՎիժելու, կը գործէ հոն, ուր բան մը պահել կ'ուզէ, իսկ գահաՎիժ կը գործէ

հոն, ուր ապականել ջնջել, կամ գոնէ խորատուգել կ'ուզէ:

Բնական ընթացքով զարգացած լեզու մը դարերով կը պահէ իւր կազմութեան գիտակցութիւնը՝ այն լեզուն խօսող ու գրողներու մտքին մէջ: Աղբարեցաւ այս գիտակցութիւնը, այն ատեն լեզուն կը մատնուի զժուարութեանց, եւ այս զժուարութիւնները կը խտանան, կը կնճոստին եւ անյողմէի կը դառնան, երբ մանաւանդ լեզուի բնական զարգացման անգիտակիցներու ձեռքը խաղալիք դառնայ այն:

Թէ էմբենաններու, Պատկանեաններու եւն յաջողութեան շատերուն քով սկսած է կորսուիլ հայերէն լեզուի գիտակցութիւնը, վկայ է՝ այն ահագին աղմուկը, զոր կը յարուցանեն վարժապետները, թէ ուսանողները զժուարաւ կ'ուսանին հայերէնի կանոնները, եւ թէ շատերն իբր օտար լեզու կը սորվին հայերէնը: Ապացոյց ըսածներուս՝ տարիներէ ի վեր, եւ մանաւանդ այս վերջին ամիսները առւստայ լրագրաց մէջ հրատարակու իսկ յայտնուած տրտուները:

Միշտ մանուկները, ուսանողներն յառաջ կը քշուին, եւ անոնց անուամբ կը խօսուի, անոնց ըմբռնման անկարողութեան կը վերագրուի հայերէնի ուսման զժուարութիւնն, եւ իւր թէ՛ ասոնց օգնական ըլլալու համար կը ստեղծուին նորանոր կանոններ, օրէնքներ, տեսութիւններ... Սակայն հարեւանցիկ տեսութեամբ՝ այս նորանոր իրենահնար միջոցներն ինքնին կ'աղաղակեն, թէ լեզուի գիտակցութեան հեղձեցնուած պակսին է, որ այսպիսի յախուռն զժուարութիւններ կը ստեղծէ հայերէն լեզուի ուսման նկատմամբ:

Միշտվայրը պարագաները, եւ — — ուսուցիչները նկատողութեան առնելու ենք, տարակոյս չկայ, եւ նորանոր միջոցներով լեզուի

գիտակցութիւնը վաս պահելու աշխատելու ենք, բայց քիչ մը շատ յաւանդուտ պէտք չէ ըլլալ, թէ անէն տեսութիւն կրնայ լաւ միջոց մ'ըլլալ լեզուի գիտակցութիւնն արթնցնելու: Եւս անգամ կրկնած ենք, բաւական չէ լաւ հայկաբան ըլլալ, հայերէն լեզուն լաւ ըմբռնելու համար, լաւ գիտակից ըլլալու համար անոր ներքին հոգւոյն: ոչ: Լաւ հայկաբան ըլլալ, չի տարաներժեք՝ վաս քերական (Grammatiker) ըլլալու գաղափարը, ինչպէս նաեւ ընդհակառակն ալ, լաւ քերականը՝ վաս հայկաբանի գաղափարը չի հերքեր միշտ:

Լաւ քերական ըլլալու համար թափանցած ըլլալու է՝ լեզուաց փոփոխութեան ընդհանուր կանոններուն, վերջապէս քաջ լեզուագէտ, ճարտար լեզուաբանին ըլլալու է մարդ: Ճանչնալու համար այն ծածուկ լծակներն, որոնք յառաջ կը բերեն լեզուի մը փոփոխութիւնները: Հարեւանցի ծանօթութիւններ, ափշտիոյ եւ մուրացածոյ տեղեկութիւններ չեն բաւեր մագիստրոսական վճիռներ արձակելու լեզուի մը վրայ: մանաւանդ անձնական հեղինակութեամբ լեզու մը փոփոխելու ձեռնարկելու համար, անձնավտանջ ձեռնբերեցութիւն չի բաւեր, սպա թէ ոչ շատ դիրքաւ խորտրատը կը զլտորի այնպիսին, եւ կը ժառանգէ օրօրօր անունը: — — —

“Մէյ հնչելի մէյ էլէր, նորահար վարդապետութիւն մը նետուեցաւ հրապարակ, եւ անմանհայ հետէ կրնաք ամէն օր ուսուհայ լրագրաց մէջ կարդալ: մանաւանդ “Հորիզոն”, “Մշակ”, “Սուրհանդակ” եւն լրագրաց մէջ թերուդէմ կարծիքներ այս սխալ վարդապետութեան դէմ:

Այս վարդապետութեան հեղինակը մէկ օրինակ միայն յառաջ բերած է յունարէն լեզուէն, օ գիրն իբր զինարան մը կը լարէ հայերէն ձի եւ փ պայքարին մէջ: Բայց մեր այս օջ պիտի բռնենք իբր նետ մը եւ “լայնախիճ աղեղն” ծայրն անցուցած պիտի տապալենք “մէյ հնչելի մէյ գիր” վարդապետութեան սոփեստութիւնը:

Ա. Բոլորովին եւ հիմնովին սխալ է “Մէյ հնչելի մէյ էլէր, նորահար վարդապետութիւնը, եւ շատ դժուարաւ պիտի կարենանք՝ զարգացած լեզու մը ցոյց տալ, որ “մէյ հնչելի մէյ գիր” յատկացուցած ըլլայ: Սկզբնական միաձայն հնչականութիւնը՝ զարբերու ընթացքին մէջ կը ստեղծէ իրեն — կանոնաւոր կամ անկանոն եղանակաւ խնդիր չէ — նման արտայայտող

ուրիշ գրեր ալ: եւ ոչ թէ միայն գրեր, այլ վանկեր ալ, եւ ոչ թէ միայն վանկեր, այլ նոյնահնչելն բառակերտ, հորվական, բայական ձեւեր ալ: Ամենապարզ քերականութիւն մը կրնայ ապացոյցներ հայթհայթել այս քաջածանօթ երեւութիւն:

Մենք քանի մ'օրինակներ պիտի ներկայացնենք՝ այս սոփեստութիւնը հնարողներու եւ պաշտպանողներու եւ պիտի սպասենք իրենց ad hoc պատասխաններու:

1. Սխիւք ոչդէ յունարէնէ, որուն ծանօթութիւնը կ'ենթադրենք նորանոր կանոններ հնարողներու քով...:

Պիտի խնդրենք որ այս դիւրընթեանի բառերն արտաբերեն ու գրեն.

επειδή	(շատ արեւել. արտաբ. էպիդէ')	
γυνή	"	ղինի)
έλεημοσύνη	"	էլէիմոսին)
έλεηνοσίτοησιν	"	էլէիմոսիտոս)
έλεημοσία	"	էլէիմոս)
οχνοιστηνής	"	օքիստեհին)

Ցեսնենք ինչ պատասխան պիտի տայ յունարէն այս **Ծ** է հնչուածներուն՝ նորահարող վարդապետը:

ւ, ղ, օ, եւ, օւ, այս Հիւնք ձեւերը մէկ հնչիւն ունին, եւ երբեք յոյն գրագէտներու եւ զարդապարներու մտքէն իսկ անցած չէ այս հիվ հնչուածները մէկ ձեւի (= գրի) մէջ ամփոփել, որովհետեւ իւրաքանչիւր ձեւն ալ իւր պատմական նշանակութիւնն ունի, իւր գործածութեան տեղն ունի, եւ երբեք յունարէն լեզուի կազմութեան գիտակցութիւն ունեցող նոյն իսկ աշակերտը մտքէն իսկ չ'անցըներ բարձր է ձայները՝ ի վերածելու:

Եւ զարմանալի է, արդի յունարէնը՝ միայն այս հնչման համար զէնք չի տար մեր ձեռքը, այլ նաեւ է կամ է հնչման համար ալ: Արպէս զի նորանոր բառերով չ'անարբեանենք մեր յոգուածը, վերոյիշեալ բառերու կը ղովենք մեր ընթերցողները:

Յունարէն ε = ե ունի նաեւ αι ձեւը, շատ հասարակ եւ առատ գործածութեամբ. այսպէս միեւնոյն բառին մէջ՝ έλαιοποια = էլէոպիօրա. ուր մեր է հնչման երկու զատ զատ ձեւեր կը ներկայացնէ յունարէնը: Ցեսեք այս έλαιοποιος = էլէիմպոյոս բառը, ուր երբեք է հնչու մը կայ, եւ սակայն չ'եմ գիտեր յոյն

1 Գիտամար արդի լեզուները գործածողներ. վաս զի հայերէն խաճ արիշներ իրենց իբրեւ հարմար կանոններ տա այնք միայն աշխարհարար հայերէնի կը մերժեն:

լըրթ֊պեմ մը, որ ի սեր իւր ուսանողներուն՝ (որոնք նորերուկ նորաձեւութեամբ՝ փոխանակ իրենց լինելու արմատներէն իրենց վարդապետաց հակառակորդներու դէմ ֆիլիպպիկաներ գրելու համար գրիչ կ'առնուն) պիտի հաճէր երբեք զոհել իւր լեզուին մէջ յաւր, այլ պիտի շանար կանոններով, զիւրուսոց եղանակներով անոց մտքին մէջ զրոյմէլ ուղղագրական կանոնները: Այսպէս պիտի ընէր յոյ վարժապետը, ասոր հակառակը կ'ընէ հոյ վարժապետը...

Յաւալի երեւոյթ:

2. Անցնիք գերմաներէնի, ուր պիտի դատապարտուի հաւաքուած պէս "մէկ հնչման մէկ գիր". կամ "մէկ գրի մէկ հնչում", նորասեակ վարդապետութիւնը: Նորաձեւիչներու ուշադրութեան պիտի յանձնեք գերմ. fertigen եւ Verfertigen, Vorwurfsfrei բառերը: Ինչո՞ւ արդեօք մինչեւ հիմայ գերմանացոց մտքն ինկած չէ՞ NB. քանի որ շարունակ նորանոր ուղղապետութիւններով լեզուն կը պարզեմ — այս երկու հնչումներով միեւնոյն գրի վրայ ամփոփելու: Ինչո՞ւն մեզի յտարի է: Գերմաներէնի պէս դժուարին լեզուի մը՝ գրիթէ անյողմելի կնճոտութիւնները վեցնելու կը ձգնին գերմանացիք, լեզուն telle quelle սորվելով եւ ոչ թէ կամայականութիւններով բարելոնեան խառնակութիւններ ստեղծելով:

Գրիթէ գերմանացիներէ աւելի՞ յառաջադէմ ենք, եւ այս մեր յառաջագիտութիւնը ցոյց տալ կ'ուզենք՝ մեր հնաւանդ լեզուն, իբր անտէր քուրջի կտոր մը պատուտելով ու յուշոտելով: Գերմանացիներ լեզուի նոյնանշան հնչումներէն այս երկու գրերը միայն յառաջ բերինք, վասն զի մեր նպատակէն դուրս կը մնայ բոլոր նոյնահնչուն գրերը յառաջ բերելը: Այս ԳՆ շատ աւելի դժուարութիւններ ունի քան մեր լինու ար, վասն զի ԳՆ շատ բառերու մէջ պարզապէս իբր V = W ալ կ'արտաբերուի, օրինակ՝ գերմանացած շատ մը օտար բառերու մէջ կը պահէ իւր նախնական տի շփողական կակուղ արտաբերութիւնը. votieren, Violine, Votivbild կ'արտաբերուին վոտիրեն, վիոլինէ, վոտիֆիրիւ, եւ երբեք մէկուն մտքէն չանցնիր: Wով շփոթելու: Բն ալ յառաջ բերինք վասն զի իւր խիստ pf. օր. Pferd ձեւին քովը (որ կ'արտասանուի ֆիֆերդ) կը պահէ իւր ինքնուրոյն հնչումը: Աւելցուցէք հոս ph = f գրութիւնն ալ: Չենք խօսիր ձի եւ օխ, ձի եւ օխ վրայ...

3. Բայց այս երկու լեզուներէն աւելի,

գաղղիները պետք էր համոզել զմեզ, որ "մէկ

հնչունի մէկ գիր, վարդապետութիւնը բոլորովն սխալ վարդապետութիւն է: Ի հարկէ, հայերէն լեզուի ուղղագրութիւնն ըստ կանոնադրուելու ուղղոյնը պիտի գիտնան որ գաղղիացի մանուկը — քանի որ այսչափ կարեւորութիւն կը տրուի լեզուի մէջ մանուկ ուսանողին — կը գտնուի այն դժուարութեան առջեւ իւր ճի եւ ճի նկատմամբ, ինչպէս ուսուսայ ուսանողը — եւ բարեբախտաբար միայն ուսուսայ — չի եւ փոխուել, եւ սակայն երբեք գաղղիացի վարժապետի մը մտքէն անցած չէ reçu եւ ressusciter բառերու ուղղագրութիւնն ի մի վերածելուն: Նոյնը կ'ըսենք j եւ g գրերու համար եւն:

Իսկ ձայնաւորներու գաւով թող ըսեն մեզի թէ ինչո՞ւ գաղղիացիք է հնչման կը պահեն ֆ հատ Է. այսպէս օ, օ, օ, օ, օ, օ: Իւ ինչպիսի դժուարութիւններ կը պատճառեն այս ֆ Էբըր եւ սակայն դիւրուսոյց եղանակներ կը հնարուին իւրաքանչիւր օն անվճար պահելու եւ թէպէտ ակադեմական ժնճաբանութիւններ կը յուզուին գաղղիներէն լեզուն պարզելու, այս էբրու լաբիւրիթոսէն ուսանողներն ազատելու, բայց երբեք պիտի չցտնէք թերթ մը, ամսագիր մը, որ յախուած անձնապատանութեամբ եւ մէկ հարուածով իւր ստեղծութիւնը հրապարակ նետել ուզէ: Այսչափ մեծ ձուլութիւն եւ հեղինակութիւն կը վայելին հայերէնի նկատմամբ՝ մեր նորասեան վարդապետութիւններ վարդապետողներն՝ որ յանկարծ հրապարակաւ մղուած ինքրոյ մը՝ գորդաբան հանգուցի գտած լուծումը տալ ու վեցին...

Գաղղիացի մանուկը կը գտնէ ֆօց եւ ֆօլի (= օ, օ) մէջ այն դժուարութիւնը, զոր շունի մեր ուսանողը չի եւ փ մէջ, եւ սակայն կը սորվի զանազան ձեւ՝ օտայ, օտայ, օտայ, il a été, ils étaient:

Ար գոհանաք այս անգամ գաղղիներէնի այս պարզ օրինակով:

4. Գտնեք ուսուցիչն ի՞նչ եւ ի՞նչ եւ մանաւանդ օրն, զոր մեզմէ շատ եւ շատ լաւ կը ձանձնան ուսուսայ վարդապետներն, եւ ոչ թէ օ գիրն միայն, այլ եւ իւր 4—5 հնչումներն, ա) իբր jâ = եր, թ) իբր jo = օ, թ) իբր օ = օ, ր) իբր օ = է, ե) իբր համար գաղղիական անձայն օր:

Քանի մ'օրինակներով այս մասն ալ կը լուսաւորուի թէ ինչպէս միեւնոյն է գիրը կը փոխուի ըստ պարագայից, օր. γλιυα, 6u-6λιότερα, ւրճά, բայց համեմատե միեւնոյն

ս. այսպէս ազնիւ, անիւ, թիւ, հաշիւ, հազիւ, լրիւ, հոյժիւ¹

4 Ը. Ահաւասիկ այն գայթակհղութեան քարը, որուն կը զարնուին եւ կը փըշուին՝ թէ ուսասհայ ուսանողներն որչափ կ'երեւայ եւ թէ ուսասհայ վարժապետներէն շատերը: Արդ ոչ ըլլ. եւ ոչ ըս ձեռն պաշտպանելի է: Հայերէն լեզուն այս հնչման ունի ու ձեւը, որ միշտ ըս կը կարդացուի երբէ իրեն յայնչորէն գէր ղե ներտեւ, իսկ ու (ս) կը կարդացուի երբ սանչիւն է կամ քուչոյն յայն գէր ղե ներտեւ: Այսպէս նաւի, զարուի, բարուի, նաւի, նաւի, նաւի, Աղաւաի, քուի, իսկ իրը ձայնաւոր սո, սորուի, սորբուի, շուի, շուի, Թիւսոյ, Թիւսոյ:

Եթէ այս տեսութիւնն իրը կանոն սորվեցուի ուսասհայ պատանոցն՝ նոյն իսկ մէկ անգամ մեկնելով, կը կարծէք թէ տեղի կը մնայ այնուհետեւ գրել նաւի, նաւի, քուի (կամ աւելի փառաւոր) նաւի, նաւի, քուի: Մենք ինչո՞յժ կ'ընք կարծեր: Ապացոյց տրեւման հայերէնով՝ գրողներն, ի բաց առեալ հոս ալ՝ ուսասհայուն հայերէնին կապորէն հետեւող քանի մը՝ նորաձեւ կանոններով գրողներ...:

5. Ո՞նք ետքը միշտ է: Ահաւասիկ մի միակ ձայնաւորը, որ շատ բնական պատճառով միայն է կրնայ առնուլ ծով, սով, քուի, սուի, սուի, սուի, սուի:

Եթէ վերոյիշեալ յայնչորութիւնն որոնելու (Vocaltheorie) հաստատուե պահուի, քիչ

1 Դժուարութիւն կը կրնն եղբ վարժապետներէ ոմանք զանազաներու համար թէ երբ իւ — iv պիտի կարգացուի, եւ երբ իւ — ü այս է — շարաբարութիւնը: Որ զարմանալի միայն: Երբ իւնն ետքը արմատական ուրիշ գիր մը գայ, իւ — ü կը կարգացուի, այսպէս իւր. բիւր. հիւր, նիւր, սիւր, սուր, իսկ երբ յօգ կցուած ըլլայ, բնաւ չի փոխուի արտասանութիւնը, այսպէս իւր — ü ձիւր — սիւր: Եւ այս կանոնն այնպէս խիտ պահուած է մինչեւ հիմայ, որ նոյն իսկ յայտնի քերականական սխալներ յառաջ եկած են հնչման տեսակետով հայերէնի մէջ: Այսպէս քան գործ. բանիւ. յգ. գործ. փոխանակ բանիւ — կարգուած կը կարգուած բանիւ, քանի որ, յայտնի է յօգն եզակիէն կազմուած է սուիւրանով. քաղաք — քաղաքս — (զոր սխալմամբ քաղաքը կը կարգուի, վստ զի այնպէս սխալ գրուած գտած ենք): Ինչո՞յժ որո՞նք կը խորհրդ հայերէնէն զետրի կանոնադրութեան վրայ...:

2 Այլ է — ի գրութիւնն իրարու դէմ պաշտպանողներն երբեմն այնպիսի փորձառական սպացոյցներ կը բերեն, որ անհնարին կը գարնեն շփոթալիլ: Հաս մը իշխեք. աշակերտ մը սով տեսած ասեմ սկ կը կարգայ եղբ, կամ իւ — տեսած ասեմ իս կը կարգայ եղբ: Մենք այն աշակերտը չէինք պատժեր, այլ տպահոգապէս ուրիշ մէջը, որ չէ մեկնած աղան թէ սո ձեւէն ետքը երբ բազմապէս գայ, միշտ ձայնաւոր է սոն, նոյնպէս երբ առանձին է կամ բառափոխի՝ զարնեալ միշտ ու: Եւ այսպիսի ցուցք մեծամեծ տեսութիւններ կը մացուին գործնականին մէջ: Տեղն է ստույ «Որքամ զքեզ Հայոց — լեզու»:

ժամանակուան մէջ պիտի հաւանին թերահաւաններն ու կամակորներն իսկ համոզուիլ, որ հայերէն լեզուն շատերուն կարծածին պէս անկան լեզու մը չէ, եւ բնաւ յանցանք չունի որ ամէնքը ձեռք մտնն զայն պատժելու՝ իսկամարելով անոր գեղեցկութիւնը, որ կը կայանայ իւր կանոնադրութեան մէջ: Եթէ թուիք մը չբաշտուի այս մեկնակազէն յարձակողներու դէմ, կը գուշակենք որ հայերէնի շնորհէն քար քարի վրայ պիտի շմայ: Արդէն հրատարակուած յոգուածներու մէջ կարգացնիք առաջարկութիւններ՝ հայերէն յուսամը՝ հուսամ գրելու... վաղը պիտի ըսնէք՝ միշտ նկուս աշակերտներն յատար քննելով իրը պատու գրել չիւ ու չիւ բառերը միայն կամ չիւ կամ չիւ: Գեղեցիկ հեռանկար հայերէնագիտութեան:

Այնանք շատ դիւրաւ գուշակել թէ ինչ զարմանալի լեզու պիտի ըլլար անգլիերէնը կամ ֆրանչիերէնը, եթէ այս լեզուներու համար ալ Աղայեաններու Մալխասեաններ ծնած ըլլային...:

Չերկարենք:

Կը դատապարտենք ներք ալ, նիւր ալ, կը մնանք հաստատուն նաւերի վրայ, քանի որ այս վերջինը կը կապէ զմեզ մեր նախնեաց կանոնաւոր ուղղագրութեան հետ: Աւելորդ զանազանութիւն մըն է արեւելեան, արեւմտեան եւ — Միխիթարեանց հայերէն որոշելը: Փոխանակ «մէկ հնչման մէկ գիր» ըսելու, կ'առաջարկենք «ՄԵԿ ՀԱՅՈՒ ՄԵԿ ԼԵՁՈՒ, գունե ուղղագրութեան մասին: Ղամն զի եղած երբ կամայական բաժանմունքներու վրայ պիտի աւելանն դեռ Աղայեանի, Մալխասեանի եւ դեռ չեմ գիտեր ինչի հայերէններ: Բայց անկողնակալ կերպով եթէ մեր կարծիքն հարցուի, թէ որ գրութիւնն աւելի նուազ կը մեղանչէ հայերէնի կանոնաւոր ուղղագրութեան դէմ, աղայեան գրութիւնը թէ մալխասեանինը, չենք վարանիք ըսելու «Յերկուց շարեաց փոքրագոյնն է ընտրելի», այսինքն քանի որ հայերէնը կազմող 5 ձայնաւորներէն երեւը միշտ — կ'առնուն իրենցմէ ետքը, նուազագոյն չարիք նկատելու է աղայեան գրութիւնը եւ բացէ ի բաց դատապարտել իտիւրեան գրութիւնը:

2. 9. ՄԱՅԻՍԻ ԱՅՈՒՆԵԱՍ

